

A digitális tanrend tapasztalatai Magyarországon a Covid 19 ideje alatt

Rumbus Anikó¹, Szlávi Anna²

¹ rumbus@inf.elte.hu, ² anna.szlavi@ntnu.no

¹ Eötvös Lóránd Tudományegyetem Informatika Kar,

² Norwegian University of Science and Technology

Absztrakt. 2020. március 15-ével egyik pillanatról a másikra valamennyi oktatási intézménynek digitális tanrendre kellett áttérni a pandémiás helyzet miatt. A már régebb óta krízis helyzetben lévő pedagógus társadalom sem eszközökkel, sem szoftverekkel, sem módszerekkel nem volt ellátva. A tanároknak maguknak kellett megtanulniuk az alkalmazások használatát, illetve az online tanítási módszereket. A legtöbb intézményben belső konzultációk, továbbképzések zajlottak. A tanárok egymást tanították az új módszerek, platformok használatára. Rengeteg Facebook csoport alakult egymás megsegítésére. Az amúgy is leterhelt pedagógusok még több feladatot kellett ellássanak. Hirtelen autodidakta módon el kellett nekik kezdeniük egy újfajta világban felkészülni tanórákra. Az átállás nem ment zökkenőmentesen, amelynek számos oka volt. A tanárokat nem látták el kellőképpen eszközökkel (laptop, tablet stb.), online tanítási módszertárral. A diákok is teljesen új helyzetbe kerültek. Legtöbbjüknél technikai (eszköz, internet stb.) gondok nehezítették a tananyaggal való haladást, tanórákon való részvételt. Alsó tagozaton, az eszközök használata is komoly nehézségeket okozott. Kutatásunkban arra is kerestük a választ, hogyan vélekednek a tanárok a digitális tanrend körülményeivel kapcsolatban. Volt-e pozitív hozzádéma az online oktatásnak? Alakítottak-e ki új módszereket a tananyag átadásában, számonkérésénél?

Kulcsszavak: Covid19, digitális tanrend, online alkalmazás, online tananyag, módszertan, oktatási reform

1. Bevezető

2019 végén kitört a COVID19 nevű koronavírus járvány, amely Kína után Európát és a világ többi részét is elérte 2020 elejére. A világjárvány komolysága miatt a legtöbb ország korlátozni kényszerült a személyes kontaktust, ami az oktatásra is kiterjedt. Egyre több ország tért át a digitális oktatásra, ami sok esetben kihívást jelentett a társadalomnak. Több technikai cég kedvezményes, esetenként ingyenes hozzáférést adott a digitális oktatást segítő szoftvereihez, többek között a norvég fejlesztésű Kahoot! is (Bernát – Szlávi, 2022). Emellett, digitális oktatást segítő projektek is elindultak 2020-ban, például a DIGIVID nevű, osztrák, német és norvég partnereket egyesítő Erasmus+ konzorcium (DIGIVIDget(turgaz.at)). A projekt célja egy olyan platform létrehozása, amely a DigComp 2.1 es DigCompEdu keretrendszer követve, online oktatási stratégiákat és kompetenciákat ad a tanároknak. A platform kifejlesztése és tesztelése még mindig tart, így a tényleges digitális tanrend ideje alatt nem lehetett segítség.

Magyarországon 2020. március 15-ével valamennyi hazai oktatási intézménynek digitális tanrendre kellett áttérni a pandémiás helyzet miatt szinte egyik pillanatról a másikra. Az első hetek azzal teltek a tanárok közt, hogy a rengeteg felmerült kérdésre válaszokat találjanak. A már régebb óta krízis helyzetben lévő pedagógus társadalom sem eszközökkel, sem szoftverekkel, sem módszerekkel nem volt ellátva. (Papp-Danka, 2014) A tanároknak maguknak kellett megtanulniuk az online alkalmazások használatát, illetve az online tanítási módszereket felkutatni, kidolgozni. A legtöbb intézményben belső konzultációk, továbbképzések keretein belül próbáltak megoldásokat találni. A pedagógusok

egymást tanították az új módszerek, platformok használatára. Számos Facebook csoport is alakult egymás segítésére.

Az amúgy is leterhelt pedagógusoknak most még jóval több feladatot kellett ellátniuk egy teljesen új területen, az internet világában. Hirtelen kellett váltaniuk a jelenlétből az online térre. A legtöbben autodidakta módon kezdtek el felkészülni tanóráikra.

Az átállás egyáltalán nem ment zökkenőmentesen, amelynek számos oka volt. A tanárokat nem látták el megfelelő számú eszközökkel (laptop, tablet stb.), és komoly gondot okozott az online oktatási módszerek ismeretének hiánya is. (Lévai, 2014) A diákok is egy teljesen új helyzetbe kerültek. Legtöbbjüknél technikai (eszköz, internet stb.) gondok nehezítették a tananyaggal való haladást, tanórákon való részvételt. (N. Kollár, 2021)

A hátrányos helyzetű tanulók esetében nem is sikerült online megoldást találni. Nekik a legtöbb esetben az iskolatitkárok papír alapon kiadták, vagy kipostázták a tanulni valókat, melyet önállóan kellett feldolgozniuk, megoldaniuk, majd visszajuttatni tanáraiknak. Alsó tagozaton további súlyos problémát jelentett az eszközök használata is. Legtöbbjük még semmilyen informatikai eszközzel nem volt kapcsolatban, nem használt okos eszközt tanuláshoz. A legtöbb szülő a digitális tanrend ideje alatt újra iskolás lehetett. Nagyon sokszor fordult elő, hogy nem a diák, hanem a szülők tudását mértük az online oktatásban.

Nagy problémát jelent Magyarországon a jelenlegi pedagógus hiány is, mely főként a reál területeket érinti. A tanár kollégáknak túlórákat kell vállalniuk, melyre nem kapnak fizetést. A pedagógusfizetések sajnos nem vonzóak a fiatal pályakezdőknek, így még munkába állás előtt el is hagyják a tanári pályát. A túlterheltség az oktatás minőségének romlásához vezethet. Jelenleg nagy a nyugtalanság a Magyarországi tanárság körében. (Vass, 2022) Nem csak a pedagógusok, a szülők is elégedetlenek a jelenlegi helyzettel.

Kutatásunkban arra is kerestük a választ, hogyan vélekednek a tanárok a digitális tanrend körülményeivel kapcsolatban. Volt-e pozitív hozadéka az online oktatásnak? Dolgoztak-e ki új, digitális tanítási módszereket a tananyag átadásához? Hogyan tudták megoldani a számonkérést és értékelést az online térben?

2. A kutatás módszertana

Kutatásunkhoz egy kérdőívet készítettünk, amelyet a közoktatásban dolgozó pedagógusok körében terjesztettünk. A kitöltésére 2022. februárjától 2022. áprilisáig volt lehetőség. A megosztás levelezőlistákon, valamint közösségi médián keresztül történt és elküldtük a Kar gyakorlóiskoláiba is.

Kérdőívünk 25 kérdést tartalmaz, amelyet 3 szekcióba osztottunk. A kitöltéshez körülbelül 5-8 perc volt szükséges. Az első szakaszban általános adatokra kérdeztünk rá. Az egyik kérdésünk arra irányult, melyik generációhoz tartoznak, hogy a kapott válaszokból megtudjuk, volt-e nehézségbeli különbség a digitális tanrendre való átálláskor az egyes generációk között. Egy másik kérdésünk a kitöltő nemére vonatkozott. További kérdések a lakóhely és a munkahely típusára vonatkozott. Találunk-e összefüggéseket vagy eltéréseket az egyes településtípusokon tapasztaltak között. Kíváncsiak voltunk, mely tantárgyakat oktatják, és mely korosztályban tanítanak. Milyen tapasztalatokat vonhatunk le az egyes korosztályokban, vannak-e eltérések a tantárgyak közötti online oktatási módszerekben, lehetőségekben.

A második szekcióban a kitöltő pedagógusok általános tapasztalataira voltunk kíváncsiak. Mennyire ment könnyen/nehezen az online oktatásra való átállás, mi okozott problémát az átállás során. További kérdések voltak, hogy kitől kaptak támogatást, kihez tudtak segítségért fordulni. Megkérdeztük továbbá, hogy honnan tartották a tanórákat, valamint milyen forrásból származó

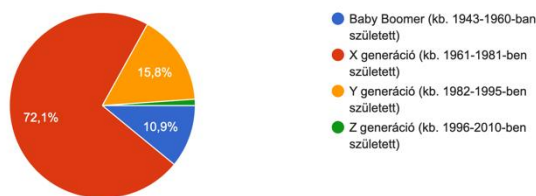
eszközökön tudtak dolgozni. Biztosított-e megfelelő eszközöket az oktatási intézmény, vagy sem. Milyen alternatívákkal tudták megoldani az eszközhányt. A használt internet szolgáltatás minőségével mennyire voltak megelégedve, sikerült-e minőségében is megfelelő órákat tartani az online térben. Kíváncsiak voltunk milyen típusú órákat tartottak. Megtalálták-e a tudás átadásához szükséges megfelelő alkalmazásokat, vagy inkább az előre elkészített prezentációkból tanítottak. Esetleg digitális tananyagokat küldtek ki önálló feldolgozásra. Egy másik fontos kérdés, hogyan tudták a diákokat aktivizálni az online órák ideje alatt. Milyen gyakorisággal használtak online alkalmazásokat, és azok megtalálása, használatának elsajátítása okozott-e problémákat.

A harmadik szakaszban pedig a tanulást segítő alkalmazásokkal kapcsolatban szerzett tapasztalataikról kérdeztünk. Kíváncsiak voltunk, mely alkalmazásokat használták. Megkérdeztük, hogy milyen módszerekkel oldották meg a számonkérést, és ahhoz mely alkalmazásokat tudták használni, valamint mennyire voltak megelégedve a választott számonkérési módjaikkal. Tudtak-e szóbeli feleleteket tartani, vagy csak írásban számoltak be tudásukról. Az utolsó három kérdésre kifejtős válaszokat kértünk. Részletezzék, hogy vannak-e olyan módszerek, alkalmazások, amelyeket megtartottak a jelenléti oktatásban is, és indokolják meg, hogy miért ezeket választották további munkájukhoz.

3. Eredmények

Az űrlapot 182-en töltötték ki. A kitöltők 70%-a nő, 30% férfi, ami nem tér el az országos átlagtól. Sajnálatos dolog, hogy a pedagógusok közt ilyen kevés férfi. A generációs megoszlások azt mutatják, hogy a kitöltők 72%-a az X generáció, 15%-a az Y generáció és 10%-uk a Boomer generáció tagjai. Hazánkban a pedagógus társadalmat az előregedés fenyegeti, melyet ezek a visszajelzések is alátámasztanak.

Ön mely generációhoz tartozik?
183 válasz



1. ábra: Életkori megoszlás

A település megoszlásban vezető helyen 23%-kal a nagyvárosi kitöltők szerepelnek, majd a fővárosiak 22,4%-kal. Őket követik a kisvárosi válaszadók 21,3%-kal, majd a középvárosi kitöltők 17,5%-kal, utánuk a községek kitöltői 10,9%-kal, és végül a legkevesebb választ 4,9%-ban a falvakból kaptuk. A tanított korosztályokat tekintve a következő eredmények születtek. A kitöltők 59%-a középiskolában, 43,7%-a általános iskola felső tagozatán és 22,4%-a általános iskola alsó tagozatán tanít. A százalékos összegzésben a 100%-tól való eltérés abból adódik, hogy vannak olyan pedagógusok, akik több korosztályban is tanítanak. Például általános iskola felső tagozatán és középiskolában is, vagy általános iskola alsó és felső tagozatán is. A tanított tárgyak száma meghaladja

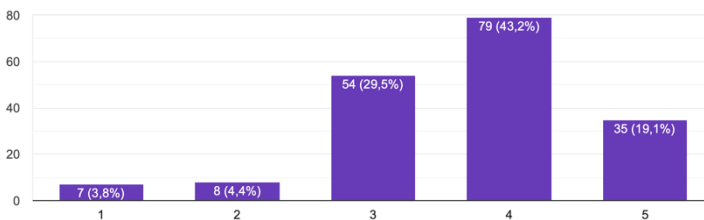
a harmincat. A legtöbben közülük informatikát 47,5%, matematikát 35,5%, vagy magyar nyelv és irodalmat 19,1% oktatnak.

A kérdőív kitöltésével az alábbi eredményekre jutottunk. A válaszadó tanárok többsége, 60,7%-uk otthonról tanított. Az ezt követő helyen az általában otthonról, néha az intézményből tanítók állnak 25,7%-kal. Őket követik az általában iskolából, néha otthonról dolgozók 6,6%-kal, majd a fele-fele arányban otthonról és iskolából oktatók 6,6%-kal. A kitöltőknek mindössze 1,1%-a tanított kizárólag a munkahelyéről. A tanórák megtartásához, felkészüléshez a legtöbben saját, és a munkáltató által biztosított eszközökön dolgoztak 53,6%. Csak saját eszközökön 31,1%-uk oktatott, és csupán 15,3%-uknak biztosította teljes mértékben a munkáltató az eszközöket, ami már egy régebbi problémaforrás, hiszen elvárás a pedagógusok felé, hogy használják az IKT eszközöket, és a digitális megoldásokat az oktatásban, ám ennek teljesítéshez nincsen elegendő eszköz biztosítva.

Az online oktatásra való áttérés könnyen sikerült 62,3%-uknak. Közepesen nehezen ment 29,5%-nak, ami egy könnyű átállásnak mondható. A legtöbb nehézséget a diákok aktivizálása okozta 71%-ban. Az ezt követő probléma a digitális oktatási módszerek hiánya 49,2%-ban jelentette, majd a megfelelő platformok kiválasztása 41%-ban. További problémákat mutatnak az eszközhiány 33,9%, a megfelelő platformok ismeretének hiánya 30,1%, az online platformok kezelése 17,5%, a megfelelő internet kapcsolat hiánya 16,4%, valamint az online platformok hozzáférhetősége 8,2%.

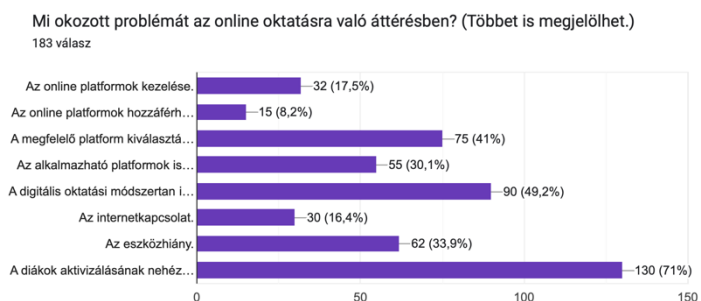
Mennyire ment könnyen az online oktatásra való áttérés?

183 válasz



2. ábra: Áttérés nehézsége

Az online oktatás során a legnagyobb kihívást a diákok aktivizálása jelentette. A kitöltők 47,5%-a a közepesen nehezen megoldható válaszlehetőségekre voksolt. Második helyen az oktatási módszerek hiánya szerepel, melyre 49,2%-uk szavazott. A probléma enyhítésére különféle csoportokat hoztak létre például Facebookon, és ott osztották meg tapasztalataikat egymás közt, egymást segítve. Segítséget a legtöbben kollégáktól 63,9%, az intézménytől 44,8%, internetes fórumokról 38,8%-uk kaptak. További lehetőségek voltak tutoriálokból való tanulás 24,6%, családból kapott 23,5%, valamint a diákoktól 14,2% kapott segítséget az alkalmazások kiválasztásához, használatához.



3. ábra: Kihívások az online oktatásban

Leggyakrabban a Google Drive, Meets, MS Form, Redmenta és Learning Apps alkalmazásokat használták a megkérdezettek. Informatika és matematika tanárok többsége pedig a Google Form, Redmenta, Kahoot és MS Form alkalmazták a tanórák megtartásához.

4. Összegzés

A kérdőívre kapott válaszokból kiderült, hogy többségük megtart néhány online alkalmazást a digitális tanrend lejárta után is. A pozitív tapasztalatokat, jó gyakorlatokat továbbra is megosztják egymás közt a létrehozott csoportokban.

A legtöbben a módszertani felkészítés hiányát, és a munkáltató által biztosított eszközök hiányát tartják a legnagyobb problémának. Ez a probléma azonban nem csak a digitális tanrend ideje alatt volt jelen, hanem már korábban is felmerült a jelenléti oktatás ideje alatt. A felkészüléshez és az adminisztrációhoz is szükségük van digitális eszközökre (laptop, táblagép, asztali számítógép stb.).

Komoly igény fogalmazódott meg olyan módszertani képzések iránt, melyekben az online oktatási alkalmazások tanórai és tanórán kívüli felhasználhatóságáról szólnak. A pedagógusoknak a diákok online aktivizálásával problémák voltak. A kutatás szerint némi korreláció fedezhető fel a diákok aktivitása és a pedagógusok gyakorlottsága között. Minél jobban tudták a tanárok az appokat használni, annál jobban tudták a diákokat is bevonni a tanórába.

Hazánkban a pedagógus társadalom generációs összetételéből adódóan, ahol kevésbé vannak jelen a fiatalabb Z generáció tanárai, különösen problémás helyzetben volt a digitális tanrendre történő átálláskor. Az idősebb generáció számára a digitális eszközök, online alkalmazások használatának megtanulása jóval több időt és energiát igényelt, sőt, voltak olyanok is, akik szinte tiltakoztak a használatuk ellen. Sokukban az IKT eszközök használata és a digitális oktatás fogalma egy és ugyanaz, annak ellenére, hogy ez nem teljesen igaz. Ők leragadtak azon a szinten, hogy a digitális oktatáshoz elég egy projektoron kivetített diaszt alkalmazni, ám attól, hogy használunk egy kivetítőt, vagy elküldünk e-mailben egy pdf dokumentumot feldolgozásra, még nem beszélhetünk digitális oktatásról.

A digitális tanrendre való átállás során a kérdésekre adott válaszok alapján nem mutatható ki összefüggés a település fajtája és az áttérés nehézsége közt. Körülbelül azonos szinteket jelöltek a falvakban élő tanárok úgy, mint a fővárosban tanítók.

A válaszadó pedagógusok több, mint fele otthonról tartotta meg tanóráit, melynek egyik oka lehetett, hogy az intézményvezető ezt megengedte, másik oka pedig a megfelelő sávzélesség hiánya.

Az otthonról dolgozó tanároknak több, mint 80%-a volt megelégedve az internet szolgáltatással, míg az iskolából tanítók körülbelül két harmada. Úgy gondoljuk, nagy szükség van a hazai oktatás fejlesztésére minden területen. Új módszerek fejlesztése vált szükségessé, melyben az online alkalmazásokon keresztül történő oktatási lehetőségekről, és a digitális eszközökkel történő problémamegoldásnak nagyobb szerepet kell kapniuk.

Az államnak jobban kellene támogatnia az intézményeket eszközökkel is. A válaszokból kiderült, hogy csak egy hetediknek tudta az eszközöket teljes mértékben az intézmény biztosítani. Ne csak elvárás legyen a digitális adminisztráció és a digitális oktatás. Kőkorszaki körülmények között, és elavult eszközökkel a tanárok nem lesznek képesek a mai nemzedéket megtanítani korunk elvárásainak megfelelően. Figyelembe kell venni a technika rohamos fejlődése miatt megváltozott elvárásokat az oktatásban is. A diákokat a körülöttünk lévő világ feladatainak ellátására kell felkészítenünk. A tananyagokat a mai szakmák elvárásainak megfelelően kellene megreformálni. A digitális eszközök használatával az oktatásban is új dimenziókat nyithatunk meg.

Irodalom

1. Bernát, Péter; Szlávi, Anna. (2020). Lányok az Informatikában – Módszerek és Esettanulmányok a Nők Eredményesebb Bevonására. InfoDidact.
2. DIGIVID (2022). [DIGIVIDget \(tugraz.at\)](https://www.digividget.tugraz.at)
3. N. Kollár, K. (2021). Az online oktatás tapasztalatai és gyakorlata a pedagógusok nézőpontjából, Iskolakultúra, 23-53.
4. Lévai, D. (2014). A pedagógus kompetenciái az online tanulási környezetben zajló tanulási-tanítási folyamat során, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, Pest, Magyarország. https://www.eltereader.hu/media/2015/03/Levai_D_A-pedagogus_kompetenciai.pdf (utoljára megtekintve: 2022.11.23.)
5. Papp-Danka, A. (2014). Az online tanulási környezettel támogatott oktatási formák tanulásmódszertanának vizsgálata, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, Pest, Magyarország. https://www.eltereader.hu/media/2015/01/Papp_Danka_A_Online_tanulasi_READER.pdf (utoljára megtekintve: 2022.11.23.)
6. Válaszonline (2022). <https://www.valaszonline.hu/2022/10/19/oktatas-tuntetes-horvathne-vass-ildiko-publi/> (utoljára megtekintve: 2022.11.23.)